

Oulussa leimahtaa herkästi

Teknologiakaupunki-Oulussa kulttuuri-elämäkin soljuu rivakasti modernien apuvälineiden avulla. Ville Ranta otti tekstiviestitse yhteyttä Kaltion päätoimittaja Jussi Vilkunaan ja kysyi, voiko tehdä kommenttisarjakuvan Muhammed-pilakuvakohusta ja Suomen näkökulmasta Kaltion verkkolehteen. Vilku-na suostui, ja torstaille 16.2 päivätty ”Muhammed, pelko ja sananvapaus” -sarjakuva ilmestyi Kaltion nettilehdessä saman viikon lauantaina. Seuraavan viikon perjantaina, 24.2, nimiensä puolesta hyvinkin suomenmieliset suuryritykset Sampo, Pohjola ja Tapiola olivat tiedottaneet vetävänsä mainoksensa pois ainakin Kaltion nettisivuilta Rannan sarjakuvan takia. Kaltion hallituksenpuheenjohtaja Harri Kynnös puhelinneuvotteli tilanteesta yhden hallituksen jäsenen, Tytti Isohookana-Asunmaan kanssa. Kynnös soitti Kaltion verkkolehden ylläpitäjä Verkkoasema Oy:lle ja määräsi sivut

suljettavaksi. Tämän jälkeen sai Jussi Vilku-na tietää saaneensa potkut. Nationalistina ja fennomaanina muistettun sananvapausmies J.V. Snellmanin juhluvuoden opetustoimen toimikunnan puheenjohtaja Päivi Mäki puolestaan ilmoitti, ettei Ville Rannan ole soveliaista piirtää kuvitusta Oulun koululaisille tarkoitettuun Snellman-vihkoseen.

Parnasson päätoimittaja Jarmo Papinniemi käynnisti välittömästi aiheesta keskustelun lehensä verkkosivuilla olevassa blogissaan. Asia eteni edelleen mm. Suomen Kuvalehden, Kalevan, Aamulehden ja Helsingin Sanomien sivuille sekä myös ympäri Eurooppaa, ensin Ranskaan ja sittemmin mm. Saksaan, jossa kaivettiin esille vanhat vitsit ”suomettumisesta”.

Ville Ranta ei missään vaiheessa saanut Kaltiosta potkuja, hän erosi toimituksesta vapaaehtoisesti. Kaltion vt. päätoimittaja Katariina Parhi toteaa

Kaltion nettisivuilla ystävällisesti, että Kaltion toimituksen näkemyksen mukaan Ville Ranta ei ole rasisti. Parhi itse toteaa, ettei olisi julkaissut Rannan sarjakuvaa nykyisessä maailmanpoliittisessa tilanteessa:

”Näen eleessä (sarjakuvassa) provokatiivisuutta, vaikka ymmärränkin, että sarjakuvataiteilija Rannan tarkoitusperät ovat olleet moninaisemmat - että hän on halunnut ensisijaisesti kritisoida suomalaisia poliitikkoja ja että sarjakuvassa islamin edustaja ja länsimaalainen käyvät dialogia, joka olisi epäilemättä tarpeellista rauhan ja yhteisymmärryksen edistämiseksi.

Ymmärrän sananvapauden puolestapuhujia ja taiteilijanvapautta, ja pidän tärkeänä sitä, että näitä arvoja puolustetaan. Samoin kuin uskonnon, sananvapauden nimissä voidaan kuitenkin turvautua fundamentalismiin, josta en itse pidä ja jota en halua myöskään julkisesti kannattaa.”

Ei pelkoa vaan elämää varten

Jussi Vilku-na täsmentää taustatunutta omalta osaltaan.

- Kaltiolla on oma verkkolehtensä (ei vain nettisivut), koska siellä on itsenäistä materiaalia, kuten Villen sarjakuvia ja paljon muutakin. Kaltion verkkolehti oli suljettuna perjantaista 24.2. maanantaihin 27.2, Vilku-na kertoo.

- Minusta taustalla ei niinkään ollut ilmoittajien lehden hallitukseen kohdistama painostus, vaan hallituksen päätoimittajaan kohdistama painostus ja hallituksen hysteerinen tila. Osa heistä oli peloissaan, mutta ei yhdistyksen talouden vuoksi.

- Hävettävintä tässä viime vuosien kulttuurisessa ilmapörrässä, ”terrorismin vastaisessa sodassa”, on se, että vaikka kaik-

ki on tullut niin naurettavaksi, nauru ja huumori ovat hävinneet ja hävinneet. Maailma on karnevalisoitunut. Aika naurettavaa. Nyt saa nauraa. Tai tanssia ja nauraa. Tai tanssia, kuolla ja nauraa, irvistää Vilku-na.

Mahtaako Oulun yläasteilla olla käytössä Otavan julkaisema uskonnonkirja Askeleet 7? Ainakin vuoden 2000 painoksessa, sivulla 19, annetaan tehtäväksi piirtää sarjakuva profeetta Muhammedin elämästä.

Myös Oulunsalon taidekoulun rehtorina toimiva Vilku-na pitääkin sarjakuvaa mainiona opetusvälineenä.

- Sarjakuva soveltuu opetuskäyttöön erinomaisesti. Kouluissahan opitaan piirtämään ja kirjoittamaan.

Kaltion entinen päätoimittaja Jussi Vilku-na.

Netti on vielä vapaa

Aihe, jota en suostuisi piirtämään... Lapsipornoa. (Taitaa olla vakio-vastaus.) Sen sijaan kaikkea ihmisten jalustalle nostamaa piikittelen halulla. Kunnioittaminen ei kuulu edes historiallisesti pilapiirtämisen terminologiaan. Kun siis puhutaan muista kuin hah-hah-hauskoista mutta hampaattomista vitsipiirroksista.

Sopimusteknisistä syistä sensuuri ei ole töihini iskenyt, niistähän voidaan aina neuvotella. Mutta muuten, aina silloin tällöin, kun piirrokseni on eri linjassa lehdessä vallalla olevan mielipiteen kanssa. Viimeksi näin kävi tämän pilapiirrosjupakan yhteydessä. Piirrokseni jäi julkaisematta, koska aihe oli lehden mielestä liian arka sil-

lä hetkellä käsiteltäväksi. Mutta ainahan minulle jää mahdollisuus julkais- ta hyllytetyt kuvat muualla, jos niin tahdon.

On varmasti liian laveasti sanottu että suomalaisen pila-/sarjakuvan- tekijän oikeudet olisi kattavasti tur- vattu, mutta kyllä, jotakuinkin.

Eipä minua kukaan täällä kahlitse. Eikä töitäni varasta. Muu kuin minä itse.

Sen sijaan taloudelliset oikeudet ei- vät. On kokonaan eri juttu piirtää mitä haluaa, kuin saada kyseinen piirros julki rahaa vastaan jossakin laaja- levikkisessä ja sitä kautta näkyvässä julkaisuissa. Mutta mielipidehän on aina rahaa tärkeämpi. Pienlehdet ja netti ovat mielipidepiirrosten välityk- seen oivia välineitä.

Harri "Wallu" Vaalio

(Enempi kuitenkin vain hah-hah- hauskojen kuvien tuottaja. (=luonne- vika))

Sarjakuvantekijät ry:n puheenjohtaja

Oheinen Wallun piirtämä pilakuva jäi käyttämättä.

- Mikä sinulla siinä on?
- Pilapiirros.
- Pureeko se?
- Tämä on suomalaista, liki hampaatonta lajia.

Universaali kuvakieli on harvinaista

Ville Rannan sarjakuva on mielestäni hyvä ja se avautuu oikein suomalaisessa kontekstissa.

Jokaisella kulttuurilla on omat visuaaliset koodinsa, jotka ovat hyvin paikalli- sia. Gado Mwampembwa (Tansania) esim. piirtää aina eurooppalaisille pitkät ja rumat nenät ja saa niistä runsaasti loukkaantunutta palautetta. Euroopassa taas afrikkalaisia piirretään melkein aina iho tummennettuna, kun taas afrikkalaiset piirtäjät eivät juuri koskaan tummena (kaikkihan tietävät että ihmisillä on tum- ma iho, turha piirtää se erikseen). Tällaisia esimerkkejä on vaikka kuinka.

Piirroksia luetaan kunkin maan oman visuaalisen kulttuurin ehdoilla.

Hyvin vähän on loppujen lopuksi universaalia kuvakieltä, vaikka helposti us- komme niin, koska lentokentillä ja hotelleissa tulevat vastaan aina tutut kuvat.

Leif Packalén

Maailman sarjakuvat-Världens serier ry.
www.worldcomics.fi

Ilmaiskaa itseänne, älkää pilkatko

Kantani on seuraava: Uskonnollisia teemoja on oikein käsitellä myös sarja- ja pilakuissa. Sarjakuvat ovat keskeinen ja tärkeä ilmaisemisen tapa, eivät sinänsä sen enempää eikä vähempää.

Sarjakuvissa voi ja tulee ironisoida kaikkea perisyntistä lähtevää, esimerkiksi uskonnollista vallantavoittelua, ahneutta, hurskastelua ja falskiutta.

Sarjakuvissa ei, kuten ei missään muuallakaan, pidä pilkata kenenkään Jumalaa eikä ihmiskunnalle yhteisesti keskeisiä tärkeitä arvoja (jotka oman käsitykseni mukaan ovat yhteisiä siksi, että kaikki ihmiset ovat Jumalan luomia).

Terveisin

Leena Huima

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallituksen jäsen

Tiedä ja muista oikeutesi

En itse piirtäisi kuvaa, joka loukkaisi esimerkiksi henkilöryhmän tai henkilön syntyperää, ihon väriä, fyysistä vammaa tai puutetta, puhevikaa, ikää, sukupuolta tai sukupuolielämää. Uskontojen harjoittajien toivoisin olevan niin vahvoja, että kestäisivät esimerkiksi pilakuissa esiintyvän kritiikin kovanahkaisten poliitikkojen tapaan kohtuutonta meteliä pienistä kuvista nostamatta. Luulen muutama kerran tehneeni aforismikuvituksia, joista luterilainen pappi olisi voinut tuohtua. Niin ei ole kuitenkaan käynyt.

Itse en ole kokenut sensuuria. Ehkä itsesensuurilla ja vähäisellä tuotannolla on asiaan osuutensa.

Suomessa on olemassa hankkeita luoda julkaisu- ja työsopimuksia, joissa kuvittaja luovuttaa työnsä kaikki oikeudet kustantajalle. Sellaisten toteutuessa kuvittajalla ei ole varmuutta siitä, missä yhteydessä, missä maassa ja missä välineessä hänen teoksensa julkaistaan mahdollisesti uudestaan. Kuvan tekijänä hän saattaa kuitenkin joutua vastuuseen, jos kuva julkaistaan sopimattomalla tavalla ja sopimattomassa yhteydessä. Tietysti monesta muustakin syystä kaikkien oikeuksien myymistä olisi vältettävä.

Markku Tantt

Kuvittaja-lehden päätoimittaja

Saa pilkata, mutta ei ole pakko

Lyhyesti oma ympäripyöreä kommentini on se, että periaatteessa kaikesta pitää saada tehdä pilaa mutta sitähan ei ole pakko aina tehdä.

En itse tekisi pilaa fyysisistä /henkisistä vajavaisuuksista. Ei ilkeästi hampaat irvessä vyön alle vaan törkeästi hymyillen päin lärvää.

Tanskan pilapiirroksia en ole nähnyt eikä kiinnosta nähdäkään koska

jutussa ei enää ole enää kuvista kysymys. Kohusta seurannutta joukko-psykoosiahan tuolla ”Naapurit”-jaksoilla tavallaan yritän kevyesti arvostella.

En ole Rannan sarjojen ihailija mutta tästä ko. sarjasta pidin. Sarjan sensuroivat ihmiset jotka eivät ole tajunneet lukemaansa tai eivät edes olukeneet koko sarjaa.

Muutapa en osaa sanoa. Selväjärkinen analysointi ei ole vahvin puoleni.

Esa Holopainen

Tyrnävän verikoirat ja Naapurit –sarjakuvien tekijä

NAAPURIT

EH-06

TANSKALAISET TEKEVÄT PILAA USKOVAISISTA. MUUALLA POLTTAVAT TANSKAN LIPPUJA. OLISKO PROTESTIN PAIKKA ?

EI OLE LIPPUJA. MUTTA POLTETAANKO NAAPURIN TANSKANDOGI ?

Muhammed-pilakuvakohusta lausunto...

Hmmm:

Anteeksi, anteeksi jo etukäteen, juuri niin! On hienoa huomata, että ihmisiä voi yhä kauhistuttaa ja raivostuttaa ja hätkäyttää pilapiirroksilla ja sarjakuvilla. Tosin kohteet ja keinot taitavat olla vähissä. Uskonnollisten pyhyyksien ja tsunami-uhrien halventaminen sekä pedofilian ja fasismin ylistäminen tehoavat. Mutta täytyy muistaa, että pilapiirroksiset eivät ole noin yksinkertaisia, simppeleidenkin kuvien takana voi olla ajatuksia, jotka jäävät vaivaamaan lukijan päätä. Pilapiirroksiset ovatkin sarjakuvataiteen runoutta, täynnä kätkeytyjä sanomia.

Islamilainen maailma on käyttänyt Muhammed-kuvia ovena ja tekosyynä levottomuuksiin. Itse asiassa piirroksethan olivat aika hienovaraisia. Toki toisen uskoa voi ja usein kannattaa kunnioittaa henkilökohtaisella tasolla, mutta jos jossain on jotain mätää omien moraalikäsitysten perusteella, se on voitava myös sanoa. Ja en tiedä, miksi minun täytyy kunnioittaa tietyn ryhmän vakaumuksia, jos en itse pysty kunnioittamaan kaikkia omiakaan vakaumuksia puhumattaakaan omista vanhemmistani

tai omasta isänmaastani. Mielenpitemen vapaus on kuitenkin tärkeimpiä asioita maailmassa. Toisaalta tarkoituksellinen hätkähdyttäminen paistaa helposti läpi, ja se on sääliä.

On jännä huomata, miten vähäisten asioiden suhteen ihmiset jaksavat yhä hermostua. Kun Forssan kaupunginjoh-

taja uhkasi haastaa minut ja A-Lehdet oikeuteen vuosi sitten Forssa-aiheisista piirroksista, se oli huvittavaa. Forssan taiteilijaseuran järjesti tuon innoittamana viime kesän lopulla originaalipiirroksistani näyttelyn, joka oli ihan kiva menestys. Huvittavaa oli, että yksi taiteilijaseuran jäsen koki kuvat saatanallisiksi,

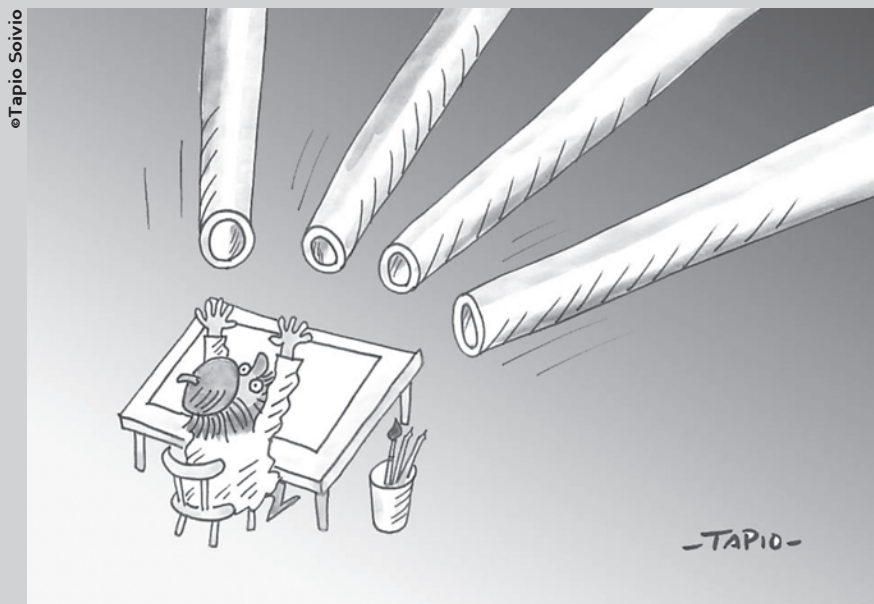
ja hän kiinnitti pahojen kuvien yhteyteen laput, joissa hän kertoi tämän ja tämän kuvan olevan paholaisen asialla. Sama näyttely pystytettiin muuten tämän vuoden alussa Nokian pääkirjastoon. Kirjaston vastaava soitti minulle myöhemmin näyttelyn vakuuttamisongelmista, ja keskustelun aikana hän kertoi sensuroineensa pois ne törkeät kuvat, jotka eivät olleet sopivia kirjaston käyttäjille. Käsinkin naista samantien kerätä muutkin kuvat pois. Pitäköön vitun kirjastonsa. Nokian kirjasto ei tarvitse minua enkä minä sitä.

Ei kun oikeasti. On aika ihana hätkäyttää välillä. Huonoja unia ahdasmielisille ihmisille.

Juho Juntunen
www.juho.com

— Minulla on loistava piirros-idea! Siinä on Muhammed ja kameli ja kumiletkaa, ja...

Tanskalaisista pilapiirroksista syntynyt polemiikki... Mihinkä se vielä johtaa...

- Teen pilapiirroksia sanomalehtiin. Hyvän lehtimiestävän säännöt pätevät pilapiirtäjäankin hyvin. On aiheita, joita hyvän tavan mukaan on parempi olla käsittelemättä.

Oheinen pilapiirros oli oma kannanottoni.

Tapio Soivio
www.kolumbus.fi/platoninkultaa

Enemmän tyyliä, vähemmän vihaa, omalla riskillä

©Like

Pilapiirtäjänä en luullakse- ni ole vielä kokenut Suomes- sa sensuuria. Syy siihen lienee se, että pilakuva-tilaustöissä olen seurannut aina Kari Suomalaisen neuvoa: Älä anna vihasi näkyä. Se on erinomainen neuvo jota jokaisen pilapiirtäjän kannattaisi noudattaa. Kuvien myrkyllisyys ei tuosta neuvosta suinkaan laske, päin vastoin. Korostan että itsesensuurista ei ole kysymys, vaan ammattitaidosta, tyylistä. Asian voi tuoda esiin monella tavalla ja yleensä tässäkin asiassa pätee vanha sääntö: vähemmän on enemmän. Yhtään minulta tilattua pilakuvaa ei ole jätetty käyttämättä. Sen sijaan olen usein pystynyt vaikuttamaan jutun sisältöön kuvillani.

Huhuja sensuurista on silloin tällöin kuulunut, mutta niitä on vaikea todentaa - viimeinen joka asiasta kuulee on tavallisesti sensuurin kohde itse.

Kerran 70-luvulla tosin eräs kollega soitti ja valitti joutuneensa sensuurin kohteeksi. Hänen piirtämänsä pilakuva oli luvalla sanoen kömpelö - viha näkyi - ja osasin odottaa siitä vielä koituvan vaikeuksia piirtäjälle, varsinkin kun pilan kohteena oli julkaisuelämän vaikuttaja. Kollegalle olikin sitten eräs toimittaja soittanut ja kertonut ettei hänen töitään saa enää kyseisessä lehdessä käyttää - ja piirtäjälle oli kielletty asiasta kertomasta! Siis sensuuri haluttiin salata. Kyseinen toimittaja ei hyväksynyt salailua ja vuoti tiedon piirtäjälle, muuten hän olisi vain jäänyt ihmettelemään, miksi työt loppuivat.

Kollega kysyi mitä voisi tehdä. Totesimme lopuksi, että kourallisen kokoisella joukolla kuvittajien ei kannata yrittää edes lakkoilla, varsinkin kun lehdelle tuntui loppujen lopuksi olevan herttaisen yhdenentekevää, olivatko lehden piirros-

kuvat hyviä vai huonoja. Lehti olisi vain kääntynyt muiden piirtäjien puoleen - jotta aina on tyrkyllä. Kehoitin odottamaan pölyn laskeutumista. Puolta vuotta myöhemmin hän taas piirsikin kyseiseen aväsiin niin kuin mitään ei olisi tapahtunut.

Omalla kohdallani olen törmännyt sensuuriin kirjojen kuvituksen parissa, jossa se onkin monimutkainen asia. Oetaan vaikka koulukirjat: ne tehdään ryhmätyönä ja olen kuullut että joidenkin työryhmien asenne on hyvin jyrkkä ja vanhoillinen.

Samoin on lastenkirjojen maailmassa: lähes kaikki henkilöt lastenkirjojen julkaisun parissa kustannustoimittajasta alkaen ovat yleensä naisia ja jo tämä aiheuttaa vääristymän julkaisupolitiikkaan. Miksi luulette, että pojat eivät yleensä lastenkirjoja tai nuortenkirjoja lue?

Kirjan kuvituksessa Suomessa vallitsee yleensäkin naturalismin diktatuuri. Vain ani harvoin julkaistaan esim. abstrakteja kuvituksia ja niihin hankitaan suurella rahalla tekijät kuvittajien ammat-

tikunnan ulkopuolelta. Ne eivät useimmiten onnistu ja jäävät kuriositeeteiksi. Tyylyttely menee paremmin läpi, mutta vasta kun se saa vihreää valoa talon mainososastolta...

Kuva on siis kirjamaailmassa hyvin alisteisessa asemassa, siihen voi sanoa kohdistuvan siellä moninaisen sensuurin, useimmiten toki epäsuoran.

Suoraan sensuuriin olen törmännyt erään runoteoksen kohdalla ja siinä olikin oksat pois: parista piirtämästäni kuvasta oli kustannustoimittaja leikannut munat pois - kirjaimellisesti - saksilla ja vielä originaaleista! Se oli niin surkuhupaisaa ja naiivia, että en jaksanut naurultani edes reklamoida asiasta.

Kysymykseen siitä, saako Suomessa kaikelle nauraa, vastaan että omalla riskillä.

On paljon uskonnon, politiikan ja talouselämän isokenkäisiä jotka toimivat tarpeen tullen tarmokkaasti ja kostonhimoisesti kulissien takana. Monen tällaisen hahmon maailmankuva on kuin suoraan kivikaudelta. Siinä syntyy helposti vastakkaiasettelu urbaanin ja sosiaalipoliittisesti valppaan pilapiirtäjän kanssa, tekijän joka raottaa varovasti kabinettin ovea... huumorihan on kuolettavan tehokas ase, dinosaurukset pelkäävät kuollakseen että heille nauretaan, se on heti vallasta pois.

Näin ollen ei sensuuri ole Suomessa suinkaan tuntematonta, Ville Rannan tapaus on uskoakseni vain jäävuoren huippu. Valtaosa sensuurista onnistuu, hiljaa, pimeässä - kuin kuristusnaru. Ja sille on tunnusomaista, että se tapahtuu ETUKÄTEEN.

Hannu Lukkarinen

Graafikko, kuvittaja, sarjakuvantekijä